

3. Плинокос Д. Д., Коваленко М. О. Неформальна освіта: теоретичні аспекти і наукові підходи. *Наукові праці Кіровоградського нац. тех. ун-ту*: зб. наук. праць. 2016. Вип. 29. С. 53-60.
4. Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку. *Національний інститут стратегічних досліджень*. ULR : <https://niss.gov.ua/en/node/4502>

Іванна АНДРІЙЧУК

Кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології розвитку та консультування Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,

Соломія АНДРІЙЧУК

*Здобувачка першого освітнього рівня вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
ivanna_andriychuk@tnpu.edu.ua*

ЦІННОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ САМОАКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасне суспільство в контексті глобальних викликів переживає докорінну зміну підходів до навчання, освіти та соціокультурної політики в цілому. Вища школа не може бути осторонь. Вектор освіти спрямований на гуманізацію освітнього процесу, запровадження принципів партнерства, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, підтримки та співпраці всіх учасників цього процесу. Незважаючи на ідейні розходження наукових концепцій підготовки майбутнього фахівця, вчені єдині у переконанні щодо розгляду студента як суб'єкта різних видів діяльності та життєдіяльності загалом. Адже тільки за таких умов можна говорити про всебічний розвиток особистості, який аж ніяк не визначається сумою знань, умінь і навичок, які студент здобуває навчаючись у ЗВО.

Так, у працях Дж.Дьюї, А.Маслоу, К.Роджерса, р.Мея, Е.Фромма та ін. підтримуються ідеї неповторності та унікальності кожної особистості, віри в позитивну і творчу природу людини, її соціальну спрямованість, яка виступає передумовою і запорукою партнерства, взаємодії, сприяє особистісному та професійному зростанню.

Самоактивність студента у його взаємодії з навколишнім середовищем, із собою зумовлена багатьма детермінантами. Вона є однією з найскладніших форм активності, оскільки у такому разі особистість як суб'єкт самоактивності виступає одночасно її об'єктом. Як зазначає М.

Боришевський, «самосуб'єктна активність є тією справжньою самоактивністю, тобто активністю, джерело, спонукання до якої перебуває в самій особистості – у сфері її потреб, настанов, особисто значущих цінностей, ціннісних орієнтацій» [1, с. 215].

Аналізуючи ціннісні орієнтації з психологічної точки зору доцільним в контексті нашого викладу є зацентрувати увагу на тому, що відображаючи життєвий досвід, який особистість накопичує індивідуально і розглядаючи їх як компонент структури особистості, саме ціннісні орієнтації є серцевиною свідомості. Під впливом власних ідей, переконань особистість вирішує багато важливих життєвих питань. Дослідження ціннісних орієнтацій як стійкого, соціально зумовленого, вибіркового ставлення особистості до матеріальних і духовних суспільних благ та ідеалів, узагальнення напрацювань вітчизняних науковців (І.Д. Бех, М.Й. Боришевський, Т.Б. Бутківська, С.Д. Максименко, В.А. Семіченко, Н.В. Чепелева та ін.) дає можливість підкреслити важливість розгляду ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця через педагогічну взаємодію пов'язану із викликами професіоналізації особистості як одне з основних новоутворень студентського віку.

Аналізуючи питання варто звернути увагу на те, що в наукових дослідженнях достатньо уваги приділяють вивченню поведінки особистості в реальному житті та її співвідношенню із цінностями, взаємозв'язку групової самосвідомості та індивідуальної системи цінностей конкретного студента, важливості формування ціннісних орієнтацій, що неминуче впливає на особливості самовизначення особистості. Реалії сучасного суспільства, війна в Україні, дещо поза увагою дослідників залишають проблему становлення ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців, виявлення чинників впливу на цей процес та умов його оптимізації. Варто більше зосередитись на особливостях того, як впливає процес підготовки фахівця на становлення системи ціннісних орієнтацій студентської молоді, звернути увагу на те, в чому суть та які особливості ієрархічної структури ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця на сучасному етапі розвитку суспільства.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що однією з детермінант самоактивності студентів у процесі професійної підготовки є їхні ціннісні орієнтації. Досліджуючи свідомість ми розглядаємо цінності як внутрішнє утворення самосвідомості особистості, тобто стосуються мотивів її самоактивності. Саме ці міркування активізують чимало запитань. Зокрема, як співвідносяться такі феномени, як самоактивність та цінності, що є причиною, а що наслідком, а можливо вони до певної міри є

автономними і за яких умов вони перетинаються і починають активно взаємодіяти. Зрозуміло, що відповіді на ці запитання однозначно неможливо, оскільки між самоактивністю та цінностями студента наявні суперечливі, складні та багатомірні взаємозв'язки та взаємозалежності. Важко встановити пріоритет цих феноменів у часовому формуванні. Найдоцільніше вести мову про міру їх взаємовпливу та взаємодії залежно від рівня розвитку кожного з них, від якісних характеристик, які детермінують ступінь їх конструктивного взаємовпливу. Саме цінності, тобто те, що має певну вартість для конкретного суб'єкта, можна назвати причиною самоактивності.

Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження напрацювань у контексті вивчення ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця дають підстави розглядати їх як регулятор активності та самоактивності індивіда тісно пов'язані з рівнем самоактуалізації особистості. Їх формування відбувається під впливом різноманітних соціально-психологічних чинників. Зокрема, ми беремо до уваги спрямованість щодо професії, можливості студента, стать, життєві та професійні спрямування. Зважаючи на це можемо припустити, що вони можуть бути розширені шляхом переоцінки цінностей. В основі цього процесу є оволодіння психологічними знаннями теоретичного та практичного рівня та вміле застосування цих знань у ситуаціях, що мають професійне та особистісне спрямування. Особливу увагу ми звертаємо на пізнання себе як особистості та рівня своєї самоактивності з метою особистісного та професійного зростання. Саме при допомозі активного включення у навчально-виховний процес, використовуючи інтерактивні засоби та засоби активного соціально-психологічного навчання можна розкрити природний потенціал студентів, їх таланти та можливості.

Достатньо високий рівень саморегулювання поведінки об'єктивно проявляється в тонкості, диференційованості та адекватності всіх усвідомлюваних форм поведінки, вчинків, вербальних проявів і корелює з високим рівнем розвитку самоактивності [3]. Як зазначає Н.Максимчук, ціннісні орієнтації особистості майбутнього фахівця - це такі соціальні цінності, які виступають для спеціаліста в якості стратегічних цілей його діяльності, посідають визначальний щабель у мотиваційно-регулятивній системі поведінки та професійної діяльності і впливають на зміст і спрямованість його потреб, мотивів та інтересів [2].

Отже, вище наведені міркування дають підставу вважати, що цінності особистості майбутнього фахівця як центральний компонент професійної спрямованості студента, впливають на успішність аксіологічної діяльності,

формування світоглядної позиції та визначають особистісний смисл діяльності майбутнього фахівця у процесі професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боришевський М. Дорога до себе: Від основ суб'єктності до вершин духовності: монографія. К. : Академвидав, 2010. 416 с.
2. Максимчук Н. Змістовні характеристики ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів. *Творча спадщина Г.С.Костюка та сучасна психологія. До 100-річчя від дня народження академіка Г.С.Костюка*. Матеріали III з'їзду Товариства психологів України. К., 2000. С.117-119.
3. Радчук Г. К., Андрійчук І.П. Психолого-педагогічні умови гармонізації Я-концепції майбутніх практичних психологів. Методичні рекомендації для викладачів вищих навчальних закладів та практичних психологів освіти. Тернопіль, 2002. 48 с.

Кристина ЯНДОЛА

*Викладач кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба,
Харків, Україна
yandola-k@ukr.net*

ГУМАНІЗАЦІЯ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Суспільно-політична ситуація, яка склалася в Україні як ніколи загострила проблему підвищення якості та ефективності вищої військової освіти, адже саме вона є запорукою підготовки сучасного військовослужбовця як гаранта територіальної цілісності та незалежності держави.

Концепція трансформації вищої військової освіти передбачає «формування сучасної моделі професійної військової освіти, що забезпечує підготовку військових фахівців на основі їх безперервного професійного розвитку, враховує загальні тенденції розвитку системи національної та міжнародної безпеки, зміни принципів та способів ведення збройної боротьби, нові вимоги до якості військової освіти, формування доброчесності на основі стандартів НАТО. Професійна військова освіта культивує розвиток військового лідера шляхом надання широкого спектру професійних знань та розвитку креативного мислення упродовж військової кар'єри» [1].

Однак формування військовослужбовця як професіонала передбачає його всебічний розвиток: духовний, культурний, етичний, естетичний, моральний.